

- בגרות ב: תנ"ך
- מספר יחידות הבגרות: השלמה ל-5 יחידות
- שם הפרק בבחינה: 1382
- כותב פתרון הבחינה: ד"ר עופרי חן
- מועד הבחינה: 17/5/18

חלק ראשון: המנהיגות של משה ודוד

שאלה 1

א1: המילה עליה מבססת נחמה ליבוביץ את דבריה היא 'אחיו'. משה נראה כמי שמגלה יחס עמוק ורגיש כלפי אחיו, וראייתו את מצוקתם איננה פיזית בלבד אלא בעיקר רגישת: "אין ראייה לעיניים בלבד... אלא ראיית הלב".

א2: החזרה על המילה 'וירא' מחזקת את דברי ליבוביץ. משה רואה ובעיקר חש את מצוקת אחיו העבדים ובהמשך רואה וחש במצוקת אחיו המוכה על ידי המצרי: "וירא את אחיו בסבלותם... וירא איש מצרי מכה איש עברי".

ב1: לפי פירושו של אברהם איבן עזרא משה פועל מתוך תחושת צדק והתנגדות למעשי עוול, הן במקרה בו הרג איש מצרי והן במקרה שבו הציל את בנות מדיין מיד הרועים: "כי הרג איש מצרי בעבור שהוא עושה חמס והושיע את בנות מדיין מהרועים שהיו עושים חמס".

ב2: התנהגותו של משה בשני המקרים ראויה למנהיג, שכן מאבקו מעשי עוול עשויים לשמש מודל חיקוי לעם [כל תשובה מנומקת תתקבל].

שאלה 2

א. מדברי מרים בפס' 2 משתמעת ביקורת כלפי משה שמצטייר כמי שנוהג בהתנשאות בנבואתו. לפי מרים אין ייחוד בנבואת משה, שכן ה' התגלה לא רק אליו: "הרק במשה דיבר ה'! הלא גם בנו דיבר".

ב. נראה כי דברי ה' בפס' 6-8 מבטאים את ייחוד נבואת משה. אם כל נביא עתיד לזכות בנבואה באופן אמצעי הרי לעומתם זכה משה להתגלות ישירה מה': "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתוודע בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה... פה אל פה אדבר בו".

שאלה 3

א1. מפס' 1-7 נוכל למצוא ראיות לכך שדוד פעל מתוך שיקולי מוסר:
- דוד מנוע מאנשיו מלפגוע בשאול: "ולא נתנם לקום אל שאול".
- דוד מכיר בכך ששאול הוא הנבחר על ידי ה': "חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה כי משיח ה' הוא".

א2: מפס' 8-15 נוכל למצוא ראיות לכך שדוד פעל משיקולי כדאיות:
- מעשיו של דוד נועדו לשמש הוכחה לשאול שכוונתו לא היתה לפגוע בו: "הנה כנף מעילך בידי כי ביכרתי את כנף מעילך ולא הרגתיך".
- "הנה נתנך ה' בידי במערה ואמר להורגך ותחס עליך".

ב. מדברי שאול משתמע שדוד פעל משיקולי כדאיות, שכן הוא מציג אותו כמי שגמל לו טובה וחס על חייו ולא נהג בו כדרך שנוהג אדם באויבו: "צדיק אתה ממני אתה גמלתני טובה ואני גמלתיך רעה... כי ימצא אדם איש את אויבו ושלחו בדרך טובה?"

שאלה 4

א.1. מפס' 4-24 נוכל למצוא ראייה על הצלחת מרד אבשלום [התלמיד נדרש

להביא ראייה אחת]:

- רוח העם נוטה לאבשלום: "והעם הולך ורב אחרי אבשלום"

- "היה לב איש ישראל אחר אבשלום".

- בריחת דוד מירושלים מוכיחה את חולשתו מחד ואת כוחו של אבשלום מאידך: "ויאמר דוד

לכל עבדיו ... קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום".

א.2. מפס' 7-24 נוכל למצוא ראיות כי לא כל העם דבק באבשלום [התלמיד נדרש להביא ראייה

אחת]:

- אנשי דוד נותרו נאמנים לו: "וכל עבדיו עוברים על ידו".

- הכהנים והלויים בצד דוד: "וגם צדוק הכהן וכל הלויים איתו".

- אנשי צבא השכירים של דוד נאמנים לו: "וכל הכרתי וכל הפלתי וכל הגיתים שש מאות

איש".

ב. מפס' 19-22 נוכל למצוא ביטויים לגדולת דוד כמנהיג. דוד מדגיש בפני איתי הגיתי את

הסכנה הצפויה שעצם ההליכה איתו: "אני הולך אל אשר אני הולך", ואילו דווקא בסיטואציה

הזו מדגיש איתי את נאמנותו לדוד, נראה כי נאמנות זו, והנכונות למוות, ממחישה את גדולתו

של דוד כמנהיג נערץ: "כי אם במקום אשר יהיה שם אדוני המלך אם למוות ואם לחיים שם

יהיה עבדך".

חלק שני: נשים במקרא

שאלה 5

א. נראה כי תמר הניחה כי הריונה הצפוי עתיד להוות סכנה, לכן נקטה מראש באמצעי ביטחון,

כאשר דרשה מיהודה את פרטי הזיהוי שלו: "את חותמך פתילך והמטה אשר בידך", שתכליתם

לשמש הוכחה בידיה בהמשך. נראה כי מעשיה הם ביטוי להיגד: "סוף מעשה במחשבה תחילה", שכן מחשבתה בתחילה נבעה מהכרתה את הצפוי לה בהמשך.

ב. נראה כי בשיר 'שירת הודיה לאחות יוזמת' נמצא ביטוי מקביל לדמותה של תמר במקרא: - מן השיר מצטיירת תמר כמי שנלחמת למען קיום מצוות הייבום: "על ששלחת ידך ולקחת את המגיע לך", הקבלה לכך נמצא במקרא בתיאור היוזמה שנקטה בה תמר: "ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף... כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו". - תמר מצטיירת בשיר כמי שמנהלת משא ומתן עם יהודה, בביטחון וללא חשש: "הוא שאל כמה ואת ענית, הו כמה היטב ענית" הקבלה לכך נמצא במקרא: "מה תיתן לי כי תבוא אליי?" - בשיר נתפסת תמר כיוזמת: "הסוד שלך אל תחכי לאביר", ואכן מן המקרא מצטיירת תמר כיוזמת, היא מתחפשת לזונה כאשר התברר לה כי יהודה איננו מתכוון לקיים את הבטחתו: "ותכס בצעיף ותתעלף... כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו".

שאלה 6

א1. מפרק ה' נראה כי דבורה הצליחה לאסוף מספר שבטים למאבק בכנענים: "שרי ביששכר עם דבורה.. זבולון עם חרף נפשו למות ונפתלי על מרומי שדה".

א2. יש הסבורים כי שבטי ישראל התאחדו לעם רק בימי שאול, ואכן נראה כי בתקופת דבורה לא כל השבטים הצטרפו למלחמה בכנענים, כמו ראובן, דן ואשר: "בפלגות ראובן... למה ישבת בין המשפתיים לשמוע שריקות עדרים... דן למה יגור אניות, אשר לחוף ימים".

ב. לפי דברי בן ינון התייחדה דבורה כשופטת וכנביאה: "כל הניסיונות להעמיד בסימן שאלה על מנהיגות של נשים בישראל נדחו בספרות ההלכה בזכות דבורה".

לדמותה הדומננטית של דבורה נמצא מספר ראיות [התלמיד נדרש להביא שתי ראיות]:

- "ודבורה אישה נביאה אשת לפידות", כלומר אישה דומננטית וחזקה.

דמותה כמנהיגה היתה מקובלת על כל העם.

- "ויאמר אליה ברק אם תלכי עימי הלכתי", אמירתו של ברק ממחישה את תלותו בדבורה.

שאלה 7

א1. ממלכים ב' ד' מצטייר אלישע כמי שאינו מזהה את מצוקת האישה השונמית [התלמיד נדרש לציין שתי ראיות]:

- נערו הוא שמדגיש את מצוקתה כאישה בלי ילדים: "ויאמר גיחזי בן אין לה ואישה זקן".

- "ויאמר איש האלוהים ה' העלים ממני ולא הגיד לי".

- "שאל לה: השלום לך, השלום לאישך השלום לילד".

א2. לעומת אלישע האישה השונמית דווקא מצטיירת כמי שמגלה רגישות לאלישע, ולכך נמצא שתי ראיות:

- האישה מפצירה באלישע לאכול אצלה: "ותחזק בו לאכול לחם".

- האישה בונה לאלישע חדרון, אליו יבוא כאשר מזדמן: "ותאמר אל אישה, הנה נא ידעתי כי איש אלוהים קדוש הוא... נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מיטה ושולחן וכסא ומנורה".

ב. מדברי א' כהן מצטייר הסיפור כמשקף ביקורת כלפי אלישע: הוא מצטייר כמי שחש שכוח בידו אך ה' מלמדו את מחיר הגאווה. ביטוי מובהק לתחושת הכוח שחש אלישע נמצא בכך שהוא בישר לאישה על הולדת הבן בלא להסתמך על ה': "ויאמר לה למועד הזה כעת חיה את חובקת בן", והוכחה שה' לימדו את מחיר הגאווה מלמד מכל שלאחר מות הילד נדרש אלישע לפנות לה: "ויבוא ויסגור את הדלת בעד שניהם ויתפלל לה".

חלק שלישי: עוצמה והנהגה

שאלה 8:

א. נראה כי דברי הנער לאביגיל בפס' 14-17 מאירים על אופיים של הדמויות:
דמותו של נבל: מדברי הנער מצטייר נבל ככפוי טובה וכאדם גס רוח: "הנה דוד שלח מלאכים
מהמדבר לברך את אדונו ויעט בהם והאנשים טובים לנו מאוד".
דמותה של אביגיל: נראה כי עצם פניית הנער לאביגיל מבטאים את דעתו כי בחכמתה היא
תטיב למצוא פתרון למצב שנוצר: "ועתה דעי וראי מה תעשי".
נראה כי בזכות דברי הנער נוקטת אביגיל בצעדים שונים בהמשך במטרה למנוע מדוד לפעול
כנגד נבל.

ב. ח' בן איון מזהה מספר אמצעי פעולה בהם נקטה אביגיל במטרה למנוע מדוד לפעול כנגד נבל
[על התלמיד לציין 3]:

- תחינה ובקשה: "ותדבר נא אמתך באזנך ושמע דברי אמתך".
  - שיפוט מוסרי שאינו כחני: "חי נפשך אשר מנעך ה' מבוא בדמים".
  - פניה לסמכות עליונה: "ה' אלוהיך את נפש אויבך יקלענה בכף קלע".
- התייחסות להשלכות המעשה על מעדו של דוד: "ולא תהיה לך זאת לפוקה ולמכשול".

ג. נראה כי התייחסותה של אביגיל להשלכות מעשיו של דוד על עתידו הפוליטי הם שמנעו ממנו
מלנקוט פעולה. נציין כי בתחילת דבריה הדגישה אביגיל את עתידו הפוליטי הצפוי כמלך
ישראל [כל תשובה מנומקת תתקבל].